

Kunnskapsdepartementet (KD)
Postboks 8119 Dep
0032 OSLO

Vår ref:
26/00260-2

Saksbehandler:
Rune Gulbrandsen

Dato:
8. juni 2026

Barneombudets svar på høringsnotat om adgang til å pålegge opplæring utenfor egen gruppe for en begrenset periode

Barneombudets samfunnsoppdrag er å jobbe for at barns behov og rettigheter blir tatt hensyn til på alle områder. Vi skal spesielt følge med på at barns interesser blir ivaretatt i lovgivingen og at norsk lov og forvaltningspraksis samsvarer med forpliktelsene Norge har etter FNs barnekonvensjon, som gjelder fra barnet er født og frem til det er 18 år.

Barneombudet etterlyser et bedre kunnskapsgrunnlag før en så omfattende lovendring vurderes.

Forslaget innebærer et nytt, inngripende lovhjemlet tiltak rettet mot en gruppe barn i skolen som allerede opplever stort utenforskap. Barneombudet mener at dette reiser prinsipielle menneskerettslige vurderinger, og trenger større grad av medvirkning fra barn og unge som kan bli berørt av forslaget. Vi ser ikke et tilstrekkelig kunnskapsgrunnlag som legitimerer departementets lovforslag.

Tiltaket berører barns rett til en inkluderende og likeverdig opplæring, som skal bidra til en helhetlig utvikling for å ivareta elevens faglige og psykososiale behov. Barneombudet er bekymret for at forslaget kan føre til svekket rettssikkerhet for barn som allerede er i sårbare situasjoner.

Lovendringer som utvider adgangen til inngripende tiltak, må følges opp med tydelige prosessuelle krav til skolens plikter. Barneombudet mener derfor at et slikt lovforslag må oppstille krav som i større grad sikrer en faglig forsvarlig opplæring for elever som tas ut av sin gruppe.

Våre viktigste innspill:

- Det er behov for videre utredning før et slikt forslag tas videre, det inkluderer medvirkning fra barn og unge.
- Formål om å trygge elever må skilles fra formål om å unngå at undervisning forstyrres. I disse ulike situasjonene må det være ulik terskel.

Torggata 2-4,
0181 Oslo

Postboks 8889 Youngstorget,
0028 Oslo

- Barneombudet er bekymret for at målgruppen for tiltaket kan bli for vid, gitt intensjon bak forslaget. Slik det foreligger gis det rom for potensielt stor skjønnsutøvelse og med det risiko for forskjellsbehandling.
- Det må legges klare føringer for tiltaket, slik at elevens rett til et forsvarlig opplæringstilbud ivaretas, og tiltaket kan antas å bidra til tilrettelegging for tilbakeføring i klassemiljøet.
- Tiltaket må inkludere en klagemekanisme for eleven som er reell i saker som er tidssensitive.

Hva skal regelverket løse?

Det er grunn til å anerkjenne at skoler i noen tilfeller ønsker en hjemmel som gir flere muligheter for disiplinære tiltak i vanskelige elevsaker. Bortvisning og tvungent skolebytte er inngripende tiltak, og i noen tilfeller vil det være hensiktsmessig med andre alternativer.

Departementet foreslår at vurderingskriteriet for denne type vedtak skal være om oppførselen til eleven går alvorlig ut over tryggheten til andre på skolen, eller læringen til en eller flere medelever.

Etter Barneombudets syn er det grunn til å skille mellom de to grunnlagene. Behovet for å sikre trygghet for medelever bør veie tyngre enn læringen til en eller flere elever. Hvis dette regelverket skal omfatte begge disse kriteriene, bør det være strengere vilkår knyttet til det som omhandler læringen til andre elever. Et mulig vilkår kan være at andre tiltak SKAL være prøvd, ikke bare vurdert.

Barneombudet mener som en hovedregel at tiltak rettet mot enkeltbarn ikke kan erstatte behovet for tilstrekkelige ressurser, kompetanse og et helhetlig støtteapparat rundt eleven. Det er strukturelle og forebyggende tiltak som virker. Men skolen har også en plikt til å beskytte barna mot eksterne farer, som skolens ansatte eller medelever. Det kan innebære at skolen må iverksette tiltak overfor enkeltelever som utgjør en fare for andre elever. Samtidig har elever et menneskerettslig vern mot disiplinære tiltak og en rett til utdanning.

Barneombudet er kritisk til at departementet ikke har involvert barn og unge i lovforslaget. Barn og unges medvirkning kunne belyst viktige momenter, og gitt dette høringsnotatet et langt bredere kunnskapsgrunnlag.

Hvem skal tiltaket gjelde for?

Barneombudet mener at målgruppen for dette lovforslaget er lite problematisert. Departementet sier ingenting om omfanget av problematikken de ønsker å regulere med dette forslaget. De sier heller ikke noe om hvilke barn dette er snakk om, og hvordan de aktuelle situasjonene løses i dag. Aktuelle grupper av barn og unge er heller ikke spurt om hva som kan være årsaken til problemene.

Undersøkelser viser at de elevene som er involvert i voldsepisoder på skolen, hovedsakelig består av to grupper. Det er elever fra spesialavdelinger, og elever fra de laveste trinnene på barneskolen (NIFU 2025, *Når skolen blir utrygg for voksne*). Elever som er tildelt plass på spesialavdelinger kan ofte ha utagering som konsekvens av sin diagnose, derfor har de på bakgrunn av en sakkyndig vurdering fått anbefalt det aktuelle opplæringstilbudet. Når det

gjelder den gruppen elever hvor det rapporteres flest voldsepisoder, gutter fra 7 til 10 år, så er det i stor grad barn med utfordringer knyttet til nevroutviklingsdiagnoser som ADHD, og autisme. En siste gruppe som er aktuell for dette lovforslaget er elever i videregående som truer med vold eller våpen. Dette gjelder en svært liten andel av innrapporterte voldsepisoder ved norske skoler (NIFU 2025, *Når skolen blir utrygg for voksne*).

Mange elever med omtalte utfordringer kan være i målgruppen for departementets forslag, fordi det under gitte omstendigheter kan være krevende å håndtere deres atferd, som helt klart kan gå ut over medelevers trivsel og læring. Disse utfordringene vil i mange tilfeller være relatert til kvaliteten på opplæringstilbudet til de aktuelle elevene.

Barneombudet reagerer på at departementet selv legger til grunn at “elever med enkelte former for funksjonsnedsettelse kan være overrepresenterte blant de elevene som kan bli pålagt tiltak etter forslaget.” Etter vår vurdering viser dette at forslaget innebærer en reell risiko for indirekte diskriminering av elever med funksjonsnedsettelse. Dette er særlig alvorlig når departementet samtidig erkjenner at det i noen tilfeller kan være en fare for at situasjoner som nødvendiggjør bruk av den foreslåtte hjemmelen, oppstår fordi eleven ikke har mottatt tilrettelegging som eleven har behov for som følge av funksjonsnedsettelsen.

Med en så vid lovtekst som departementet foreslår i sin høring, vil det åpne for at alle de ovennevnte elevgruppene vil omfattes av muligheten for å bli tvangsflyttet ut av sin klasse/gruppe. Et bedre kunnskapsgrunnlag for dette forslaget ville tydeliggjort hva dette regelverket skal løse.

Retten til et forsvarlig opplæringstilbud:

Barneombudet vil understreke at barnets rett til opplæring gjelder fullt ut også når opplæring skjer utenfor egen gruppe. Alternativ opplæring må være:

- faglig forsvarlig
- tilpasset barnets behov
- bemannet med relevant kompetanse
- utformet slik at barnet opplever mestring og utvikling

For at et opplæringstilbud slik departementet foreslår, skulle være forsvarlig, måtte et vedtak som et minimum inneholde:

- beskrivelse av hvilke konkrete tiltak som er forsøkt før eleven tas ut av gruppen
- begrunnelse om hvorfor mindre inngripende tiltak ikke har vært tilstrekkelige eller kun vurdert
- beskrivelse av hvordan elevens rett til opplæring skal ivaretas i perioden utenfor egen gruppe
- inneholde en plan for faglig og sosial oppfølging i perioden utenfor egen gruppe
- beskrivelse av hvordan elevens tilhørighet til klassefelleskapet skal opprettholdes
- inneholde en plan for tilbakeføring til klassen

- angi hvem som har ansvar for oppfølgingen og hvilken kompetanse den eller de har
- plan for samarbeid mellom kontaktlærer og den som gjennomfører opplæring utenfor klassen
- at elev og foresatte har fått medvirket, at barnets beste er vurdert og skriftliggjort, samt en redegjørelse for vurderingen av disse prinsippene

Tiltakets inngripende karakter og krav til forholdsmessighet

Når det gjøres inngrep i etablerte rettigheter, kreves det en lovhjemmel som er tilstrekkelig klar, forutsigbar og tilgjengelig. Barneombudet er bekymret for at forslaget i høringsnotatet ikke er klart og tydelig nok. Det gjelder særlig hvordan opplæringstilbudet til eleven som tas ut av sin ordinære gruppe er regulert. Departementet legger opp til at skolene skal ha et vidt handlingsrom til å fastsette innholdet i det alternative opplæringstilbudet, og vurderer det slik at det ikke er behov for nærmere lovregulering av dette. Samtidig fremgår det at nettopp kvaliteten på tilbudet er avgjørende for å ivareta elevens rett til opplæring, og for at tiltaket skal fungere etter sin hensikt. Dette kan skape uklarhet ved at forslaget åpner for et inngripende tiltak, uten at det stilles klare krav til innholdet i opplæring eleven har krav på i perioden utenfor fellesskapet.

Når hjemmelen i tillegg gir adgang til å gjøre unntak fra sentrale prinsipper som gruppetilhørighet og nærskole, mener Barneombudet at det må stilles tydeligere rettslige krav til innholdet i og gjennomføringen av opplæringen.

Barneombudet anerkjenner kommuners ønske om flere muligheter til å håndtere vanskelige situasjoner i møte med utfordrende elever. Et regelverk som i større grad åpner for det kan derfor være ønskelig. Samtidig er vi bekymret for at utøvelsen av et slikt regelverk kan åpne for stor grad av skjønnsmessige vurderinger. Dette kan medføre ulik praksis mellom skoler og kommuner, og innebærer en betydelig risiko for at elever med funksjonsnedsettelse, psykiske utfordringer, eller behov for utredning eller andre tilpasninger, tas ut av undervisningen i situasjoner der skolen heller burde styrke tilrettelegging og støtte. For mange elever kan manglende tilrettelegging, utilstrekkelig oppfølging, eller manglende forståelse for elevens behov, føre til frustrasjon, uro, eller atferd som oppleves som forstyrrende.

Å ta et barn ut av sin ordinære klasse eller gruppe er et tiltak som kan ha betydelige negative konsekvenser for enkeltbarn. Barneombudet vil derfor understreke at slike beslutninger vil stille store krav til saksbehandling, begrunnelse, og dokumentasjon for å sikre at inngrepet er nødvendig og forholdsmessig. Erfaringer fra Statsforvalternes klagebehandling i skolemiljø saker, tyder på at det er store individuelle forskjeller på skolenes praksis og kompetanse på dette området.

Departementet foreslår at Statsforvalteren skal være klageinstans på vedtak om pålegg av opplæring utenfor egen gruppe. Barneombudet er opptatt av at det må opprettes en klageordning som tar høyde for det tidssensitive i disse sakene. Det må være en reell mulighet til å klage på kommunens vedtak før det går for lang tid.

Torggata 2-4,
0181 Oslo

Postboks 8889 Youngstorget,
0028 Oslo

Tidsbegrensning og fare for normalisering av tiltaket

Barneombudet merker seg at tiltaket foreslås tidsbegrenset til inntil fire uker, med mulighet for én forlengelse. Selv korte perioder utenfor fellesskapet kan ha store konsekvenser for barnets trivsel, relasjoner og opplevelse av tilhørighet.

Barneombudet vil peke på en risiko for at tiltaket i praksis kan bli brukt gjentatte ganger eller over lengre tid, og dermed føre til en form for uformell segregering. Det ville være behov for tydelige begrensninger for samlet varighet, med krav om grundig evaluering før eventuell forlengelse, og ikke minst som tidligere nevnt, klare planer for tilbakeføring til ordinær opplæring.

Avslutning

Barneombudet anerkjenner at det i noen få situasjoner hvor enkeltelever kan være en så stor risiko for medelever, at det er behov for midlertidig å flytte en elev ut av klassefellesskapet uten samtykke. I så alvorlige tilfeller vil det være naturlige med samordnede prosesser med politi og barnevern.

Hovedutfordringen med dette lovforslaget er at det åpner for en uklar og skjønnsmessig regel, i tillegg til en langt lavere terskel for å benytte dette svært inngripende disiplinære tiltaket. Lovforslaget kan utfordre sentrale plikter for skolen, og rettigheter for elever, som må ligge til grunn for et forsvarlig alternativt opplæringstilbud.

Barneombudet støtter ikke lovforslaget slik det fremstår. Vi anbefaler departementet å gjøre en ny vurdering av hvorvidt det er et tilstrekkelig kunnskapsgrunnlag som legitimerer en så inngripende lovregulering for en sårbar elevgruppe.

Med vennlig hilsen

Mina Gerhardsen
barneombud

Rune Gulbrandsen
seniorrådgiver

Brevet er godkjent elektronisk og har derfor ingen signatur.

Torggata 2-4,
0181 Oslo

Postboks 8889 Youngstorget,
0028 Oslo

Torggata 2-4,
0181 Oslo

post@barneombudet.no
+47 22 99 39 50

Postboks 8889 Youngstorget,
0028 Oslo

barneombudet.no
EHF/org.nr.: 971527765